

UWAGI O TRZECIORZĘDOWYCH OSADACH SPŁYWÓW BŁOTNYCH W ODKRYWCE KOPALNI WĘGLA BRUNATNEGO „BELCHATÓW”

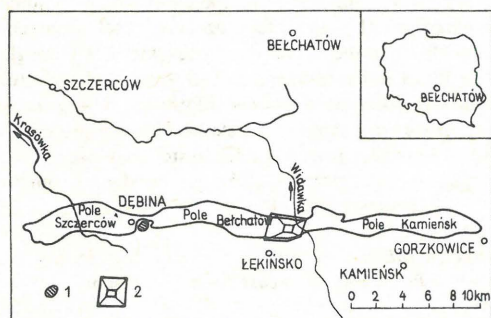
UKD 551.35:551.311.2:551.782:622.3(438-35)

Tektoniczny rów Kleszczowa jest strukturą zapadliskową wypełnioną utworami trzeciorzędowymi, wśród których występują osady miocenijskiej formacji burowęglowej, tworzące złożę węgla brunatnego „Belchatów” (ryc. 1). Główną serię węglową tworzy jednolity pokład węgla brunatnego (ryc. 2), wieku środkowomiocenijskiego (4). Ponad tym pokładem występują osady tzw. serii nadwęglowej (4). Utwory tej jednostki są dwudzielne, różniące się cechami litologicznymi i przedzielone są powierzchnią erozyjną (4), która podkreślona jest dodatkowo przez obecność rumożu (gruzu) mezozoicznych skał podłoża, krzemionkowych i odwapnionych. Poniżej tej powierzchni występują osady górnego miocenu (4), gdzie prócz utworów o charakterze ilasto-mułkowo-piaszczystym występują także rozległe soczewy węgla brunatnego.

Warstwa gruzu (o miąższości do 3 m) podkreślająca powierzchnię erozyjną zazębia się z utworami zwiertelinowymi o podobnym składzie petrograficznym (4). Osady tego rodzaju występują także na obszarze odkrywki kopalni „Belchatów”, gdzie miąższość ich dochodzi do ok. 20 m. L. Kasza i inni (6) ze względu na charakter litologiczny zaliczają te utwory do tzw. kompleksu osadów gruboklastycznych. Zarówno E. Ciuk i M. Piwocki (4) oraz L. Kasza i inni (6) przypisują tym utworom wiek plioceński. L. Kossowski (7) i E. Woźny (13) podają, iż w utworach tych spotykane były otczaki skał magmowych i metamorficznych. E. Ciuk i M. Piwocki (4) podają, iż wymieniony materiał stwierdzony został także w opisach profili wiertniczych osadów leżących ponad powierzchnią erozyjną. Autorzy ci interpretują ten fakt w ten sposób, że materiał egzotyczny dostał się wtórnie w trakcie prac wiertniczych i pochodzi z wyżej leżących osadów czwartorzędowych, tym bardziej że były one także spotykane w obrębie osadów miocenu środkowego i dolnego.

Pliocenijskie osady rumoszewo-zwiertelinowe stanowią zatem utwór interesujący pod względem litologicznym, jak i genetycznym. Autor zapoznał się z tymi utworami podczas wykonywania prac terenowych w odkrywce kopalni „Belchatów” w latach 1981–1982 (9). Badania wykonano w świeżo odsłoniętych skarpach zachodnich (front eksploatacyjny, przekrój N–S) odkrywki, wyniki ich pozwoliły na wyciągnięcie wniosków dotyczących genezy tych utworów.

Belchatowskie osady rumoszewo-zwiertelinowe wykazują zróżnicowanie charakteru litologicznego w poszczególnych strefach odkrywki, cechują się zmiennym wykształceniem profilu oraz chaotyczną pozbawioną warstwowania strukturą. Pod względem litologicznym są to utwory będące mieszaniną w różnym stosunku) materiału ilastego, mułkowego i piaszczystego, o barwach od szaropopielatej do żółtordzawej, w obrębie których tkwi licznie

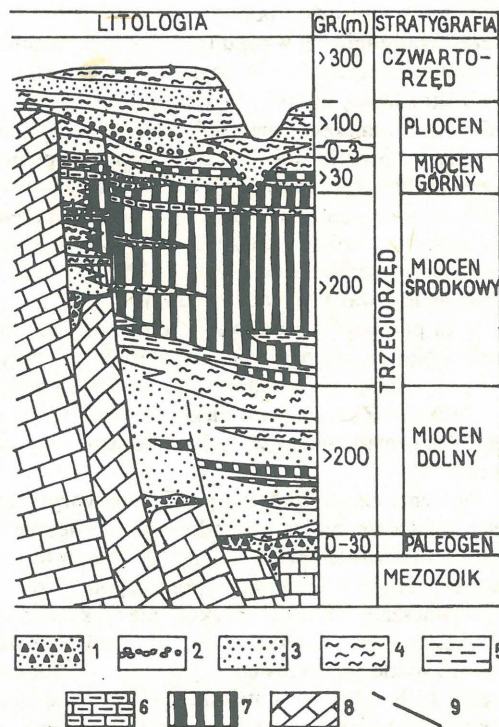


Ryc. 1. Lokalizacja złoża węgla brunatnego „Belchatów” (wg E. Ciuka – 2, nieco zmieniona).

1 – wysad solny, 2 – wykop udostępniający.

Fig. 1. Location of the Belchatów brown coal deposit (after E. Ciuk, 2, somewhat modified).

1 – salt dome, 2 – opening cut.



Ryc. 2. Syntetyczny profil trzeciorzędu rowu Kleszczowa (wg E. Ciuka i M. Piwockiego – 4).

1 – rumosze zwiertelinowe, 2 – otczaki, 3 – piaski, 4 – mułki, mulowce, iły, 5 – ilotupki węgliste, 6 – słodkowodne osady wapienste, 7 – węgle brunatne, 8 – wapienie, margle, 9 – uskoki.

Fig. 2. Synthetic section of the Tertiary in the Kleszczów Trough (after E. Ciuk and M. Piwocki, 4).

1 – weathering debris, 2 – pebbles, 3 – sands, 4 – muds, mudstones, clays, 5 – coally clay shales, 6 – fresh-water calcareous sediments, 7 – brown coals, 8 – limestones, marls, 9 – faults.

logical character and position of these sediments in the Tertiary section, attempt was made to reconstruct distribution of Pliocene alluvial fans in area of the Belchatów brown-coal open-cast mine. It was found that the fans stretch in S-N direction. The nature of these sediments gives further support to the S.Z. Różycki (12) statement about predominance of arid warm climate with seasonal rainfalls in area of Poland in Pliocene times.

РЕЗЮМЕ

Тектоническая впадина Клещёва, на территории которой находится карьер бурого угольной шахты „Белхатов”, заполнена третичными осадками. Миоценовые угленосные осадки слагающие месторождение бурого угля „Белхатов” отделены от плиоценовых отложений эрозионной поверхностью (4), которая выделяется также присутствием россыпей кремня и известняка из мезозойского фундамента. По Э. Цюку и М. Пивоцкому (4) эти осадки соприкасаются с дресвой имеющей подобный петрографический характер, образуя мощный комплекс крупнокластических осадков (6).

Э. Цюк и М. Пивоцки (4), а также Л. Каша и другие (6) причисляют эти осадки и плиоценовому возрасту.

Литологически эти осадки составляют собой смесь (в разном отношении) глинистого, илистого и песчаного материала, в котором находятся россыпи (щебень) мезозойских кремнистых и известковых местных пород. Эти отложения по их литологическому характеру названы щебнистоилистыми осадками, а согласно классификации Ф.Й. Петиджона (11) причислены к параконгломератам. Результаты проведенного анализа выказали, что эти отложения составляют собой осадки конусов выноса, образовавшихся в результате грязевых стоков.

На основании горизонтальной изменчивости литологического характера описываемых осадков, а также их положения в разрезе третичных отложений, проведена попытка реконструкции плиоценовых конусов выноса на территории карьера месторождения „Белхатов” и определено их простираие Ю-С. Характер этих осадков подтверждает мнение С.З. Ружицкого (12) касающегося существования в Польше в плиоценовом подотделе сухого, тёплого климата с периодическими осадками.